

Наивна уметност није најбоље дочекана ни од теоретичара, ни од ликовних критичара и историчара уметности, када је почетком педесетих година почела да се бојажљиво појављује на нашој ликовној сцени. У то време већ су биле формиране групе наиваца у Ковачици, Опарићу, Уздину, као и усамљени појединци у неким местима наше земље. Међутим, данас наива заузима веома значајно место у нашој савременој ликовној уметности. Она има скоро пола века своје непроменљиво значење и трајање. Тој афирмацији наиве допринели су у првом реду сами наивни уметници, затим Квадријенале наивних уметника у Чачку 1962. године скреће пажњу наше културне и уметничке јавности на наиву, потом успешан рад Галерије слика при Дому културе у Ковачици, а пре свих Музеј наивне уметности у Јагодини са својим стручним кадром и дугогодишњом ликовном манифестацијом - Бијенале наивне уметности.

За нарочито последњих двадесетак година, ситуација се из основа мења. Данас они који су били противници наиве, сада су поклоници. Наши најпознатији ликовни критичари пишу веома афирмативно о наиви, учествују у раду жирија, представљају монографије наиваца, пишу и критичари блиски авангарди, као И академци.

У овако узаврелој ликовној клими, појављује се једно значајно име, које се данас налази у самом врху наше наиве, Јан Бачур. Ко је Јан Бачур? Сликер наивац из Падине-питомог места у јужном Банату, на домаку Ковачице. Рођен је 22. Октобра 1937. године у Падини. Средњу школу је завршио у Београду. По занимању је био матичар цео свој радни век у родном месту, а по вокацији је рођени сликар. Још у раној младости, као дечак, схватио је И осетио потребу, да једино бојом, формом и облицима може да искаже своју личост. Јан Бачур, човек широког образовања, уман, знатижељан, креативан, поетски емотиван, сензибилан и изнад свега веома талентован сликар, који поседује природну сликарску интелигенцију, могао је да прати, да осети и доживљава свеукупан живот једног руралног амбијента. Такав човек је имао пред собом широко поље инспирације за своје сликарство. Пре свега четири годишња доба са раскошним колоритом и одређеним пословима у пољу и на селу, затим обичаје, веровања, митове и легенде везане за свако годишње доба. Бачур зна да врло добро одабере тему, али не да нам пресликава одређена друштвена збивања села- он их једноставно доживљава на њему својствен начин. Бачур се обраћа природи која је са својим менама и променама остала вечита инспирација сликара.

Природа и људи су дубоко укореењени у њему, и Бачур нам снагом своје креативне имагинације представља природу кроз своје слике, коју транспонује на своју ликову азбуку, која је његова аутентична и непоновљива.

Јан Бачур веома добро поставља сценографију слике, конструкцију композиције и организацију површине слике. Код њега је зналачки одабрана и вешто изрежирана тема, веома добро наглашена у композицији слике. Управо ту сценичност слике добро поставља, без сувишне употребе ликовних атрибута, тако да му је слика и лирски и естетски оплемењена. Скоро на свакој слици увек даје примат ликовном доживљају у односу на задату тему. С обзиром да је веома разуђен колориста, доминирају плава, жута и остале боје топлог дела хроматског спектра и изванредно нијансира светло тамне површине, тако да са бојом гради облике и оживљава ритмове слике. У ствари, његова слика није статична као код већине наиваца, она је динамична, са неком чудном поетском оркестрацијом свеукупног доживљаја теме, композиције и колорита. Његови хоризонти у перспективи нису само хоризонтале, често су то коси, валовити или леззастии терени са наглашеним детаљима у првом плану. Ти детаљи су сликани скоро фотографском тачношћу, складног колорита, било да се ради о фигури човека, животиња, дарова природе или одређених предмета.

Изванредну кохерентност слике Јан Бачур не би могао постићи, да није овладао цртежом у пуном смислу те речи. Чини нам се да његово целокупно уметничко дело почива на цртежу. Јер, у ствари његов цртеж као самостална ликовна дисциплина је слика, а његова слика је створена од цртежа. Са минуциозним потезом четкице, вибрантном линијом која се понекад прекида, даје човековој фигури, одређеним предметима, објектима, животињама, пољопривредним алаткама и даровима природе скоро скулпторске димензије. Зато код Бачура сваки детаљ има на слици своје место и оправдање, а ти детаљи дају слици унутрашњу хармонију, чврстину и динамичност. Слика има и неку своју чудну узбудљивост, флуидност, лепоту и психолошку димензију, без обзира да ли је фигура човека или животиња у покрету или је статична. Због тога на његовим сликама често доживљавамо и сан и машту и реалан и иреалан свет, иако су му слике омеђене и временском и географском локацијом. Цртеже ради у циклусима са пастелно бојеним површинама, што веома импресивно делује. Захваљујући маестралности цртежа и композиције, његове слике малог формата сугеришу монументалност слике.

Посебно треба нагласити, да у целокупном ликовном опусу Јана Бачура портрет заузима веома значајно место, не само у његовом опусу, можда чак и у нашој наиви. На портретима нису неке имагинарне личности, већ Бачурови пријатељи и личности из јавног живота. Његови портрети делују веома сугестивно, са експресивно- карикатуралном и психолошком димензијом сваког лика понаособ. Слика Јана Бачура отворена је за гледаоце, она га одмах на први поглед позива на дијалог. И тек онда, када посматрач уђе у суштину племените поруке слике, схвати, осети и доживи и оно што сликар није насликао. Осети мирис и тишину поља, чује цвркулт птица и лавез паса, осети топлоту сунца и хладноћу зиме, што успева само малом броју наивних сликара. То значи да његово сликарство заслужује нашу пуну пажњу и поштовање, како публике тако и ликовне критике.

Верујемо да ће Јан Бачур и даље, снагом свог талента и својом ликовном радозналешћу, ићи сталном узлазном линијом у истраживању поезије простора који га окружује, и да ће својим одабраним мотивима увек изазивати у нама емотивне подстицаје, према којима човек никад неће моћи остати равнодушан.

Слободан Санадер, историчар уметности и ликовни критичар